

Här kommer ett nytt nyhetsbrev från Viltskadecenter. I detta brev vill vi förutom alla verksamhetsnyheter passa på att klargöra vissa massmediala missförstånd på rovdjursfronten under våren. Vi vill även informera er alla om att *Viltskadecenter firar 10-års jubileum* i år! Viltskadecenter initierades av Naturvårdsverket 1996 och har sedan dess vuxit ordentligt i såväl verksamhetsområden som personalstyrka. Vi firade detta den 2 juni tillsammans med Grimsös övriga personal med en stor fest med helstekt lamm och vildsvin från ett lokalt slakteri.

Information
Utbildning

Information och Utbildning

Hänt under våren

14 mars höll Viltskadecenter ett infomöte om varg i Falun för Dalarnas Jakthundsklubbar.

22 mars medverkade Viltskadecenter på en "Tranafton" i Kristinehamn med länsstyrelsen, LRF och lantbrukare.

30 mars hölls ett utvärderingsmöte för lodjursinventering (Olof Libergs studie) på Grimsö, med forskare, länsstyrelserpresentanter, Viltskadecenter och Naturvårdsverket.

5 april deltog Viltskadecenter och informerade på en fåbodbrukarträff, på Björklid i Messlingen, Härjedalen.

27 april medverkade Viltskadecenter på en Rovdjusträff utanför Nässjö med länsstyrelsen och Jönköpings läns Fåravelsförening.

Fortbildning för besiktningsmän för tamdjur

11-12 och **25-26 april** hade vi två välbesökta fortbildningar för besiktningsmän för tamdjur. Förutom information från varg- och loprojekten på Grimsö och Viltskadecenters verksamhet ingick även genomgångar och diskussioner kring egna besiktningar. Tre *rovviltkontakter* (Norges besiktningsmän) från SNO (Statens Naturoppsyn) föreläste och visade ett gediget bildmaterial. De medverkade även vid de praktiska övningarna på kadaver. Samarbetet mellan Viltskadecenter och SNO kommer att fortsätta inom flera områden.



Kadaverbesiktning och gemensam diskussion.
Foto: Mona HansErs

Rovdjursutredaren

Den **23-24 maj** besökte rovdjursutredaren Åke Pettersson Viltskadecenter och Grimsö forskningsstation.

Grimsödagen

Första söndagen i maj varje år håller Grimsö öppet hus med utställningar, föreläsningar, postrar, med mera. Antalet besökare brukar ligga kring 1000 st. Viltskadecenter medverkade med informationsmaterial, föreläsning, personal och delar ur Rovdjurslådan.

Stora rovdjur

Klargörelse om vargar och pinglor

På SVT:s hemsida fanns i början av maj ett referat från en debatt i riksdagen där Jordbruksministern skall ha sagt att pinglor på vargar är ett effektivt sätt att förebygga vargangrepp på hundar. **Naturligtvis ska inga pinglor sättas på vargar - de ska sitta på hundar.** Förmodligen var detta en felskrivning från SVT:s sida eftersom andra medier helt korrekt rapporterade om att pinglorna är för hundar. Hur som helst så har detta missförstånd givit upphov till en mängd utspel från olika politiker som tagit tillfället i akt att förlöjliga åtgärden. Och visst, att sätta pinglor på vargar är sannolikt *inte* en särskilt effektiv åtgärd. Att däremot sätta ett halsband med pingla på hunden *KAN* vara ett sätt att minska risken för angrepp av varg.



FEL



RÄTT

I Ryssland hävdas att metoden fungerar bra och i USA rekommenderar man också att hundägaren sätter ett halsband med pingla på hunden innan den släpps för jakt i områden med vargar. Anledningen till att pinglan kan minska risken för angrepp förmodas vara att vargen antingen förknippar pinglan med människor, eller att den ger sig av därför att ljudet är helt nytt för platsen och situationen.

Idag använder omkring 500 jägare i svenska vargrevir pinglor på sina hundar. Hittills har ingen av dessa hundar blivit angripen av varg. För eller senare kommer sannolikt även en hund med pingla att bli angripen av vargar. Det bekräftar då bara det vi redan visste - att ingen åtgärd reducerar risken för angrepp till noll. Hur effektiv åtgärden egentligen är kommer att ta 5-10 år att få reda på. Till dess kan vi bara konstatera att åtgärden är alldeles för billig och enkel för att inte provas.

Soptunnetesterna fortsätter

Under våren har Viltskadecenter i Orsa björnpark testat ett soptunnelock framtaget av Perstorp Waste Systems. Locket är ett standardlock med metallförstärkning på insidan och passar till vanliga plastsoptunnor. Förra året testade vi standardlock utan förstärkningar. Det tog mindre än sju minuter för björnarna att slita upp dessa. Det förstärkta locket som testades den här gången fick björnarna i Orsa aldrig upp. Kravet för att en produkt skall märkas med Viltskadecenters "Björnsäker" är att den skall klara 90 minuters behandling av björnarna. Perstorps nya lock fick således "Mycket väl godkänt". Nu återstår det att göra en enkel och björnsäker låsanordning för locket. En sådan kommer att testas senare i höst.



Metallförstärkt insida av soptunnelock.
Foto: Jens Karlsson

Försök med björnspray

Björnspray är en stark pepparspray som är licensbelagd i Sverige. Studier i Nordamerika visar att björnspray mer effektivt avbryter en eventuellt angripande björn än vad skjutvapen gör. Personal som i andra länder arbetar med björnproblem har björnspray med sig istället för skjutvapen då de arbetar i trängda situationer med björnar. Under två framöver kommer Viltskadecenter att få licens att använda björnspray tillsammans med de personer som hanterar björnproblem i Sverige. Försöket skall efter två år utvärderas av Viltskadecenter. I Norge startar ett liknande försök. Där skall dessutom vandrare, fiskare och jägare i området kring Pasvik (i Nordmarks fylke, nära ryska gränsen) som är oroliga för att stöta på björn få låna björnspray på polisstationen mot en depositionsavgift.

10 år viltskadestatistik

Under sommaren och hösten kommer vi att arbeta med en större sammanställning av viltskadestatistiken från 1997 och fram till nu. Vi kommer bland annat att ta fram nya siffror på vilken tid på året och dygnet som risken för angrepp på tamdjur är störst, hur många tamdjur som dödas, skadas eller saknas efter angrepp av de olika rovdjuren, hur ofta det sker angrepp bakom olika typer av stängsel, med mera. Allt du någonsin velat veta om rovdjurangrepp på tamdjur och lite till utlovas!

DNA-analyser av rovdjurssaliv

I sommar och höst kommer besiktningsmännen att ta prover från de ställen där de dödande betten sitter på de tamdjur och hundar som besiktigas. I samarbete med genetiker vid Lunds Universitet kommer vi under hösten att försöka få fram DNA ur rovdjurens saliv, för att på så vis kunna bestämma rovdjursart och i bästa fall även kön och individ. Om det lyckas kommer det att vara till stor hjälp i flera olika situationer, bl a i utbildningssyfte, eftersom vi då skulle kunna få facit på vilken sorts rovdjur som dödat ett tamdjur. Detta kan även komma till nytta i skyddsjaktsärenden.

Övrigt vilt

Kontaktperson : Mikael Hake 0581-69 73 12, 070-646 48 71,
E-post:mikael.hake@nvb.slu.se

Fågelinfluensan – är faran över?

Under de senaste veckorna har risken för ett större utbrott av fågelinfluensa minskat betydligt. Jordbruksverket har därför beslutat att bland annat mildra sina regler när det gäller hållning av tamfåglar. Det är ännu för tidigt att helt blåsa faran över, men faktum är att inga smittade fåglar har påträffats sedan i mitten av april. Fram till 7 april hittade man regelbundet smittade fåglar, men efter detta datum har endast två fåglar befunnits vara positiva för den aggressiva formen av H5N1-viruset. Det var en knölsvan som hittades i Stockholm 12 april, samt en berguv som påträffades i Haninge 21 april. En förteckning över samtliga döda fåglar som analyserats av Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) kan man hitta på SVAs hemsida <http://www.sva.se/dok/1266.html>.



Förutom en kanadagås, har inga gäss, tranor eller sångsvanar befunnits vara smittade av fågel-influensan i Sverige (foto: Mikael Hake©).

När det gäller den skadeförebyggande verksamheten i jordbruksområden kan man konstatera att endast en kanadagås befunnits vara smittad av fågelinfluensa, men inga andra gäss och inga tranor. Sex smittade knölsvanar har hittats, men inga sångsvanar. Dessutom har ett stort antal transpillingar, som samlats in vid Trandansen vid Hornborgasjön under våren, analyserats. Samtliga dessa spillningsprover har varit negativa. Viltskadecenter finner därför ingen anledning att ändra något i rekommendationerna när det gäller det skadeförebyggande arbetet. Man bör dock vara uppmärksam på, och följa myndigheternas rekommendationer (se nedan).

Sannolikt är alltså faran nu mer eller mindre över för denna gång, men det är troligt att fågelinfluensan kommer att dyka upp i någon form även under kommande vintrar. Information om hur fågelinfluensan utvecklas kan man numera få på en ny hemsida som administreras i samarbete mellan Länsstyrelserna, Arbetsmiljöverket, Jordbruksverket, Krisberedskapsmyndigheten, Livsmedelsverket, Läkemedelsverket, Smittskyddsinstitutet, Socialstyrelsen och Statens Veterinärmedicinska Anstalt. Adressen till denna hemsida är <http://www.fagelinfluensa.info>.

Rekordmånga sommartranor

Med "sommartanor" menar vi sådana tranor som samlas och håller till i jordbruksområden i landet under sommaren. De flesta av dessa tranor är yngre fåglar som ännu inte har gett sig ut för att leta efter ett lämpligt revir som de kan häcka i. Tranan häckar nämligen för första gången först vid 4-5 års ålder. När det gäller ansamlingar av sommartanor, så är Kvismaren, strax SO om Örebro i Närke, den plats i landet där det samlas flest individer. Under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet fanns normalt en flock på ca 300 tranor i detta område under sommaren. Under de senaste åren har dock antalet sommartanor i detta område ökat markant. Under 2004 fanns det som mest ca 500 tranor här. 2005 hade antalet ökat till ca 700, och i år har antalet ökat ytterligare. Vid en räkning 7 juni hittades hela 1 040 tranor i området, vilket är svenskt rekord med råge.

Sommartanorna kan orsaka en hel del skada, framför allt på potatisfält. Från det att potatisen sätts, fram till att bladen växt upp till 20-30 centimeters höjd, tycker tranorna nämligen om att gå och gräva i potatisfälten. De kan då orsaka skador som medför stora ekonomiska förluster för en del brukare. Under tiden 2004-2006 har Länsstyrelsen i Örebro län i samarbete med brukare i Kvismareområdet avsatt ett ca 10 hektar stort fält där tranorna matas med korn och får vara ostörda. Syftet är att hålla tranorna på detta fält så att de inte skall göra skada på potatisfälten i området. Även om denna åtgärd kanske har bidragit till att antalet sommartanor i området har ökat, så har detta fungerat mycket väl. Hittills under 2006 har inga skador på potatis anmälts, trots att antalet tranor är rekordhögt.

Viltscadecenter följer upp och utvärderar denna åtgärd genom att räkna hur stor andel av tranorna i området som vistas på fältet. Vid de räkningar som hittills har gjorts, har så gott som samtliga närvarande tranor gått på matningsfältet. Som ett exempel kan nämnas att vid den senaste räkningen som gjordes 9 juni, gick 98 % av alla tranor som fanns i Kvismareområdet på matningsfältet. Vi hoppas att de skall fortsätta med det tills potatisfälten inte längre är känsliga för transkadorna.



Lyckade försök med födoautomater vid Tåkern

Vid den näringsrika sjön Tåkern i Östergötland har man under de senaste åren försökt minska mängden skador som görs på de grödor som odlas kring sjön. Det är i huvudsak grågässen som ställer till med problem. Man har bland annat avsatt ett flertal fält där gässen får vara ostörda. För att locka gässen till dessa fält har man gjort försök med att placera ut födoautomater som kastar ut korn vid tider som kan programmeras med hjälp av en timer. Försöket har slagit väl



Stefan Lenér demonstrerar en av de födoautomater som satts upp för att locka grågäss till viltbetesåkrarna kring sjön Tåkern i Östergötland
foto: Mikael Hake©.

ut, och en stor andel grågäss har på detta sätt lockats bort från fält med känslig gröda. Vill du ha mer information om automaterna, gå in på <http://www.pfeiff.se>.

Inventering

Inventering

Utvärdering av rovdjursinventeringar 2005/2006

16-17 maj träffades Viltskadecenter och länsstyrelsens rovdjursansvariga från de centrala varglänen för att diskutera och utvärdera den senaste säsongens varginventering. Framför allt dryftades metoder och resultat. Även förslag till förbättringar inför kommande säsonger liksom länsstyrelsens och Viltskadecenters olika roller diskuterades. 18 maj träffades länens rovdjursansvariga, Viltskadecenter, Naturvårdsverket, Sametinget och forskare från rovdjursprojekten i samma syfte, men för samtliga stora rovdjur i renkötselområdet.

Resultat varginventering 2005/06

Rapporten "Varg i Sverige - Statusrapport för vintern 2005/06" finns att läsa och ladda ner som på vår hemsida www.viltskadecenter.se.

Kommande aktiviteter

20-22 juni Praktisk spårutbildning för länsstyrelsens fältpersonal.

Plats: Noppikoski

14-15 augusti Besiktning av statens vilt Plats: Björnparken, Orsa Grönklitt

5-6 resp 12-13 september Fortbildning för besiktningsmän för gröda.

Plats: Viltskadecenter, Grimsö

23-24 oktober Tran och gåsmöte.

Plats: Tåkern

25-26 resp 31 oktober-1 november Träff med länsstyrelsernas viltskadehandläggare och rovdjursansvariga.

Plats: Viltskadecenter, Grimsö

7 november Träff med nätverket med boskapsvaktande hundar.

Plats: Viltskadecenter, Grimsö

13-14 november Naturvårdsverkets viltförvaltningskonferens.

Plats: Sånge Säby